

Ett mångfaldig universitet

Översikt över behovet av
lärandestöd och föreslagna åtgärder
för att stödja studentpopulationen

SVL

1. Inledning

Finland har redan 2017 satt upp som mål att högskoleutbilda 50 procent av åldersgruppen 25–34 år före 2030. Sedan dess har målen flyttats fram till 2035, och det verkar fortfarande vara en utmaning att uppnå målet. Man har strävat efter att öka utbildningsmängderna utan att öka högskolornas permanenta finansiering. År 2019 beräknade UKM i sitt program för hållbar tillväxt (UKM 2022) att det skulle krävas ytterligare satsningar på upp till 190 miljoner euro årligen under flera år för att uppnå målet för utbildningsnivån.

Utöver att finansiering saknas är Finlands studentkårens förbund (FSF) orolig för hur nya studerande klarar av sina studier. Det är klart att om antagningarna ökar, ökar också mångfalden bland studerandena, särskilt med tanke på de förändringar som skett under de senaste åren inom den obligatoriska skolan, i läroplaner som betonar stöd för tidigare utbildningsnivåer och i lagstiftningen (Sointu m.fl., 2024). Ur ett jämställdhetsperspektiv är studentstödet svagt och kan till och med saknas helt på högskolenivå. Redan i nuläget upplevs det som utmanande att ta sig igenom studierna och många faller av kälken. En ansvarsfull höjning av utbildningsnivån kräver att behoven hos hela den allt brokigare gruppen studerande beaktas så att alla har en realistisk möjlighet att också utexamineras. I värsta fall kan förändringar som påverkar universitetsstudierna och hanteringen av dessa, samt otillräckliga åtgärder för att stödja inläringen, öka risken för utestängning från utbildning och samhälle (Pesonen m.fl., 2023). Utbildningsnivån stiger inte om de studerande inte utexamineras.

I detta åtgärdsprogram fäster FSF uppmärksamhet vid tre helheter som påverkar de studerandes olika behov av lärandestöd och handledning när gruppen av studerande blir allt större och brokigare: 1) Mångfaldig elever och utmaningar med individuella studiearrangemang, 2) studerandenas generiska färdigheter 3) studerande med invandrarbakgrund. Detta program innehåller en översikt över dessa frågor samt åtgärdsförslag för att stödja slutförandet av studierna.

2. Utredning av nuläget

2.1 Mångfaldig elever och utmaningar med individuella studiearrangemang

Enligt Eurostudent VII-enkäten upplever 37,7 procent av kvinnorna som studerar vid universitet och 32,2 procent av männen som studerar vid universitet funktionsnedsättningar, till exempel hälsoproblem eller inlärningssvårigheter) (Korkeamäki & Vuorento, 2021). Av dessa studerande rapporterade 4,8 procent av kvinnorna och 3,8 procent av männen, men enligt Sointu och kollegor (2024) varierar de upplevda inlärningssvårigheterna mellan 5,8 och 11,5 procent. I utredningen som FSF och Finlands studerandekårers förbund (SAMOK) genomförde 2023 uppgav 10,1 procent av de studerande att de hör till studerande inom neurospektrumet (Naalisvaara m.fl., 2023). Enligt Kiljunen m.fl. (2024) har 14,1 % av universitetsstudenterna tidigare fått stöd i sin skolgång. I en tidigare studie har man observerat att dessa studerande med stödbehovet anstränger sig mer för sina studier, sätter mer tid på studierna och upplever att utmaningarna i anslutning till studierna försämrar deras livskvalitet än andra studerande (Sachs & Schreuer, 2011; Lambert & Dryer, 2018). I synnerhet är svårigheter med läsning och skrivning (LUKI) de vanligaste formerna av stöd som behövs inom högre utbildning (Korkeamäki & Vuorento, 2021), och neurotypiska studenter med LUKI-svårigheter är en av de största grupperna som behöver stöd (McDowall & Kiseleva, 2024). Studerande som behöver stöd riskerar också att helt falla utanför utbildningssystemet (Pesonen m.fl., 2023). Bristen på stöd och vård har konstaterats ha ett samband med avbrytande av

studierna (Korkeamäki & Vuorento, 2021).

Vid universiteten ges stöd av många olika aktörer, såsom undervisningspersonal och förvaltningsexperter, såväl som experter inom psykologi, handledning och specialpedagogik. Situationen är dock inte entydig, eftersom traditionell lärande- och undervisningskultur och en stark kultur av individuella studiearrangemang baserade på den medicinska modellen påverkar organisationen och den systematiska karaktären av stödet. På grund av situationen är ansvaret för att ge stöd och verksamhetsmodellerna ofta oklara. Stödet bör utvecklas på forskningsbasis till exempel genom att förtydliga arbetsfördelningen, rollerna och praxisen för att erbjuda stöd bland olika aktörer. Omfattande kunskap och förståelse för tillgängligt lärandestöd och behov av lärandestöd hjälper också undervisningspersonalen att beakta behov hos en mångfaldig studentgrupp i sina pedagogiska arrangemang (Sointu m.fl., 2024; Sointu, 2025, personlig kommunikation.)

2.2 Studerandenas generiska färdigheter

De generiska färdigheterna – det vill säga arbetsfärdigheter som lärs ut tillsammans med ämnesspecifikt innehåll och ämnesspecifika färdigheter – påverkar betydligt hur högskolestuderandenas studier framskrider. Att behärska dem är ett av målen med högskolestudierna och en förutsättning för att utveckla expertis inom det egna området, vid sidan av undervisningen i branschspecifika kunskaper och färdigheter. Centrala generiska färdigheter som behövs för att avancera i högskolestudierna är bland annat kritiskt tänkande, förmåga att motivera, problemlösning, interaktionsförmåga samt bedömning

av informationskällor (Halpern, 2014). Tavoitteellinen tuki näiden taitojen oppimiselle edellyttää kuitenkin niiden yhdistämistä opintojaksoihin. Tämä tarkoittaa, että taidot tulee tehdä näkyviksi opintojaksojen oppimistavoitteissa, hyödyntää niiden käyttöä opetuksessa ja ohjata arviointimenetelmillä niiden oppimista (Tuononen ym., 2020).

I projektet Kappas 1 (Ursin m.fl., 2021) som publicerats av undervisnings- och kulturministeriet 2021 bedömdes högskolestuderandenas generiska färdigheter, som omfattade analytisk slutledning och bedömning, problemlösning, argumentativt skrivande samt språkkompetens. Enligt resultaten var nivån på dessa färdigheter antingen nöjaktig eller svag hos största delen av högskolestuderandena, men andelen berömliga resultat ökade bland universitetsstuderande i studiernas slutskede. Inga statistiskt signifikanta skillnader observerades mellan utbildningsområdena, medan studentens tidigare utbildningsbakgrund och socioekonomiska bakgrund hade en tydlig inverkan. Bland annat var framgång i modersmålsprovet i studentexamen kopplat till en hög nivå av generiska färdigheter. Dessutom hade de som hade avlagt studentexamen en statistiskt signifikant högre kompetensnivå jämfört med andra elevgrupper. Den socioekonomiska bakgrunden hade ett samband med de generiska färdigheterna, särskilt när det gäller läs- och inlärningskulturen i barndomen (Kappas 1, 2021). Skillnaderna i forskningsresultaten riktar uppmärksamheten mot effekterna av gymnasieutbildning och grundläggande utbildning, samt skillnader i lärandemiljöer utanför skolan.

Utifrån en tidigare studie har man identifierat ett behov av att fördjupa förståelsen för bakgrundsfaktorer som

påverkar de generiska färdigheterna. Bland de studerande förekommer skillnader i hur färdigheterna utvecklas under högskoleutbildningen (Hyytinen m.fl., 2015) samt i hur nyttiga de olika färdigheterna uppfattas vara (Tuononen m.fl., 2019). Interaktion med jämlikar och respons från lärare och jämlikar identifieras som betydelsefulla resurser för att identifiera utvecklingsbehoven (Halpern, 2014; Toom m.fl., 2017). Att öka den allmänna medvetenheten om vilka färdigheter som kräver särskild uppmärksamhet i olika åldersgrupper kan främja en rättvis och pedagogiskt sund kursplanering.

2.3 Studerande med invandrarbakgrund

Vi använder här begreppet invandrarbakgrund i enlighet med den definition som ges av Utbildningsstyrelsen (OPH, 2022), som bättre täcker individens olika bakgrunder än kategoriseringen av invandrare, till exempel i en situation där en person är född i Finland men har invandrarföräldrar. Här skiljer man mellan invandrarbakgrund och icke-finska eller icke-svenska språkkunskaper, eftersom en persons språkkunskaper inte kan bedömas enbart på grundval av deras bakgrund (Iikkanen m.fl., 2023). Denna distinktion utesluter studenter som har flyttat till Finland från utlandet och studerar vid finska högskolor främst i syfte att studera.

Den totala andelen studenter med invandrarbakgrund inom den finska högre utbildningen är klart lägre än deras andel av befolkningen. Dessutom erkänns inte alltid deras situation inom utbildningen – eller finns det en ovilja att erkänna den – trots att det finns ett behov av särskilt stöd (Airas m.fl., 2019). Till exempel kan beaktande av kulturella skillnader i hur en studerande

förväntas styra sig själv i sina studier möjliggöra erbjudande av individuellt stöd redan i början av studierna.

Invandrarbakgrund är kopplad till sämre skolresultat och till det faktum att ungdomar och unga vuxna med invandrarbakgrund, jämfört med ungdomar och unga vuxna med finsk bakgrund, måste anstränga sig mer för att hitta sin utbildningsväg. Detta har ingenting att göra med deras kunskaps- eller färdighetsnivå, utan snarare med deras begränsade utbildningsmöjligheter. När man undersöker sambandet med akademiska framgångar är det viktigt att ta hänsyn till den socioekonomiska bakgrundens inverkan, eftersom dess betydelse kan vara betonas än invandrarbakgrundens.

2.4 Hur kan vi stödja en mångfaldig studentgrupp?

För att höja nivån på högre utbildning till en högre nivå krävs mer än bara att öka antalet antagna studenter. För att stödja fullföljandet av studier och examen för en allt mer mångfaldig studentgrupp krävs insatser på flera nivåer och en omprövning av hela stödsystemet. Detta kräver systematiska investeringar i utvecklingen av studenternas generiska färdigheter, förstärkning av individuella stödåtgärder och identifiering av utbildningsvägar för mångfaldig elever och studenter med olika bakgrund. Enligt FSF:s uppfattning har vi som samhälle inte råd att ignorera den allt mer mångfaldiga studentpopulationen. Att höja utbildningsnivån på ett ansvarsfullt sätt är endast möjligt om varje student garanteras verkliga möjligheter att lyckas med sina studier och ta en examen. I de föregående avsnitten har vi identifierat faktorer som påverkar framgången för en allt mer mångfaldig studentpopulation. I följande

avsnitt presenterar vi åtgärder som erbjuder konkreta lösningar för att utveckla ett mer jämlikt och tillgängligt högskolesystem.

3. Åtgärdsförslag

Åtgärd 1: Tillsättande av en arbetsgrupp som bereder en riksomfattande, forskningsbaserad modell för stöd för lärande på högre nivå.

I nuläget erbjuds stöd av flera aktörer vid universiteten, såsom lärare, administrativa experter och leverantörer av sociala tjänster och hälsovårdstjänster. Ansvarets fördelning och verksamhetsmodellerna är dock otydliga. Bedömningen av behovet av stöd och beslut om individuella undervisningsarrangemang centraliseras ofta till tillgänglighetssamordnare inom administrationen, men ansvaret för att organisera stödet och det praktiska genomförandet varierar. Dessutom gör olika och i vissa fall mycket strikta tolkningar av dataskyddslagstiftningen det svårt att planera och genomföra lärandestöd och att dela information mellan stödtjänsterna. En modell för lärandestöd baserad på forskning i en universitetsmiljö skulle klargöra arbetsfördelningen, rollerna och rutinerna för att tillhandahålla stöd mellan undervisning, administration och social- och hälsovårdstjänster.

En arbetsgrupp bör inrättas för att utarbeta modellen, som skulle undersöka möjligheterna och villkoren för att ge stöd. Arbetsgruppen skulle utreda alternativen och förutsättningarna för att erbjuda stöd. Ett alternativ för att lösa situationen skulle vara att övergå från en diagnosbaserad medicinsk modell till en pedagogisk modell. Den pedagogiska stödmodellen skulle flytta fokus till det stöd som behövs i undervisningen för alla elever (inklusive de med flera behov) och minska behovet av att reglera behovet av lärandestöd som

känsliga personuppgifter. Ett annat alternativ är att förtydliga tolkningen av lagen så att undervisnings- och stödpersonal kan få den information de behöver om det stöd som erbjuds eleverna.

Åtgärd 2: Pilottestning av ettårigt program som förbereder gymnasieelever för högre utbildning.

För närvarande erbjuds förberedande utbildning (TUVÅ) efter grundskolan till elever som behöver extra stöd innan de går vidare till gymnasiet. TUVÅ-utbildningen ger möjlighet att förbättra betygen och utveckla studiefärdigheter, språkkunskaper och livshanteringsfärdigheter. För att så många gymnasieelever som möjligt ska kunna gå vidare till högre utbildning och lyckas med sina studier behövs ett liknande system även mellan gymnasie- och högskoleutbildning. Detta skulle förbättra elevernas språkkunskaper, generiska färdigheter och livshanteringsfärdigheter, vilket i sin tur skulle bidra till en bättre start på studierna, högre andel fullföljda studier och fler examina.

Förberedande utbildning skulle särskilt stödja elever som inte har en direkt väg till högre utbildning eller som behöver ytterligare färdigheter för att övergå till högre utbildning. Förberedande utbildning för högre utbildning skulle också kunna stödja till exempel läs- och skrivfärdigheter och självständiga informationssökningsfärdigheter i den mån dessa fortfarande är otillräckliga efter gymnasieutbildningen eller kräver ytterligare stöd för elever med flera utmaningar (t.ex. LUKI-utmaningar och/eller neurodiversitet). Utbildningen skulle inte vara på heltid, utan skulle kunna genomföras frivilligt vid sidan av arbete, till exempel. Detta skulle också öka förståelsen

för utbildningsmöjligheter och behörighet till högre utbildning bland gymnasieelever. Detta skulle stärka kontinuiteten i utbildningsvägarna.

Åtgärd 3: Ordnan­de av ett pilotprojekt för att erbjuda förbättrad vägledning i slutet av det andra året på universitetet, baserat på antalet erhållna poäng.

Att studierna framskrid­er långsamt kan vittna om utmaningar i studierna eller engagemanget i studierna, icke-motivation att studera till exempel på grund av fel bransch eller psykiska utmaningar eller utmaningar med orken. Högskolorna följer i mycket varierande grad upp hur studerandenas studier framskrid­er och studieprestationerna ackumuleras. Aalto-universitetet har utrett i studerandedata vilka faktorer som påverkar utexamineringen inom utsatt tid (Suomala m.fl. 2024). I analysen korrelerade ingen av de enskilda variablerna kraftigt med utexaminering inom den utsatta tiden, men sambandet med antalet ackumulerade studiepoäng efter det andra studieåret var dock tydligare än andra.

Vi föreslår att intensifierad handledning som baserar sig på antalet avlagda studiepoäng i slutet av det andra året pilottestas vid högskolorna. Intensifierad handledning skulle erbjudas studerande som före utgången av det andra studieåret har avlagt mindre än 45 studiepoäng. Då skulle den studerande kallas till ett handledningssamtal där problem med studiernas framskridande, vilka stödformer som behövs eller en eventuell ansökan om överflyttning till en lämplig bransch skulle behandlas. Den studerande skulle också ha möjlighet att avstå från detta om studiernas långsamt framskridande är planmässigt.

4. Källor

Airas, M., Delahunty, D., Laitinen, M., Shemsedini, G., Stenberg, H., Saarilammi, M., Sarparanta, T., Vuori, H., & Väättäinen, H. (2019). Taustalla on väliä – Ulkomaalaistaustaiset opiskelijat korkeakoulupolulla. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. <https://www.karvi.fi/fi/julkaisut/taustalla-valia-ulkomaalaistaustaiset-opiskelijat-korkeakoulupolulla-0>

Castaneda, A., & Eid, M. (2025). Lasten ja nuorten yhdenvertainen Suomi? Selvitys alle 30-vuotiaiden etnisen yhdenvertaisuuden toteutumisesta Suomessa (Valtioneuvoston julkaisuja 2025:32). Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-829-1>

Halpern, D. F. (2014). Thought and knowledge: An introduction to critical thinking (5th ed.). Psychology Press.

Hyytinen, H., Nissinen, K., Ursin, J., Toom, A., & Lindblom-Ylänne, S. (2015). Problematising the equivalence of the test results of performance-based critical thinking tests for undergraduate students. *Studies in Educational Evaluation*, 44, 1–8. <https://doi.org/10.1016/j.stueduc.2014.11.001>

Iikkanen, P., Ennser-Kananen, J., Intke-Hernandéz, M., & Riuttanen, S. (2023). Kielikoulutus mukana muutoksessa. *AFinLA-teema*, 16, 1–15. <https://journal.fi/afinla/issue/view/10748>

Kiljunen, J., Sointu, E., Äikäs, A., Valtonen, T. & Hirsto, L. (2024). Higher education and the flipped classroom approach: Efficacy for students with a history of learning disabilities. *Higher Education*, 88(3), 1127–1143. <https://doi.org/10.1007/s10734-023-01162-1>

Korkeamäki, J., & Vuorento, M. (2021). Ilmoitettujen terveys- ja toimintarajoitteiden vaikutus korkeakouluopiskeluun (Eurostudent VII -tutkimuksen artikkelisarja). Opetus- ja kulttuuriministeriö.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163007/OKM_2021_16.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Lambert, D. C., & Dryer, R. (2018). Quality of life of higher education students with learning disability studying online. *International Journal of Disability, Development and Education*, 65(4), 393–407. <https://doi.org/10.1080/1034912X.2017.1410876>

McDowall, A., & Kiseleva, M. (2024). A rapid review of supports for neurodivergent students in higher education. Implications for research and practice. *Neurodiversity*, 2, 27546330241291769.

Naalisvaara, S., Grönberg, R., Bursiewicz, N., & Kontkin, H. (2023). Tietopaketti neuromoninaisista opiskelijoista. Suomen ylioppilaskuntien liitto. <https://drive.google.com/file/d/1TzLrwk9b4XIG9zfLyBz2tvtn2ipkCGNm/view>

OPH [Utbildningsstyrelse]. (2022). Maahanmuuttotataustaiset oppijat. Opetushallitus. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/maahanmuuttotataustaiset-oppijat>

OKM [Undervisnings- och kulturministeriet]. (2022). Kestävän kasvun ohjelman linjaukset. https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/875df6e6-b3ee-423d-81fc-59ba4d8e681e/07627b8c-768f-47a0-bc73-4df70835ee78/MUISTIO_20220211123147.PDF

Sachs, D., & Schreuer, N. (2011). Inclusion of students with disabilities in higher education: Performance and participation in student's experiences. *Disability Studies Quarterly*, 31(2). <https://doi.org/10.18061/dsq.v31i2.1593>

Sointu, E., Vuojärvi, H., Korkeamäki, J., Pesonen, H., & Äikäs, A. (2025). Mitä on oppimisen pedagoginen tuki yliopistoissa? Miten sitä tulisi kehittää? *Yliopistopedagogiikka*, 31(2). <https://lehti.yliopistopedagogiikka.fi/2025/01/22/mita-on-oppimisen-pedagoginen-tuki-yliopistossa-miten-sita-tulisi-kehittaa/>

Suomala, P., Zitting, E., Fomkin, A., Jämsen, J., Parviainen, J., Mäkitalo, M., Lallimo, J., & Sjöblom, A. (2024). Supporting graduation in time in Aalto. [Julkaisematon].

Toom, A., Pietarinen, J., Soini, T., & Pyhältö, K. (2017). How does the learning environment in teacher education cultivate first year student teachers' sense of professional agency in the professional community? *Teaching and Teacher Education*, 63, 126–136. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2016.12.013>

Tuononen, T., Hyytinen, H., Hailikari, T., & Toom, A. (2020). Akateemisten asiantuntijataitojen integroimisen tukeminen koulutusohjelma- ja kurssitasolla. Teoksessa A. Virtanen, J. Helin, & P. Tynjälä (toim.), *Työelämäpedagogiikka korkeakoulutuksessa* (s. 96–100). Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos. <https://www.tyopeda.fi/julkaisut/tyoelamapedagogiikka-korkeakoulutuksessa.pdf>

Tuononen, T., Parpala, A., & Lindblom-Ylänne, S. (2019). Graduates' evaluations of usefulness of university education, and early career success – A longitudinal study of the transition to working life. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 1–14. <https://doi.org/10.1080/02602938.2019.1680956>

Ursin, J., Hyytinen, H., & Silvennoinen, K. (2021). Korkeakouluopiskelijoiden geneeristen taitojen arviointi: Kappas!-hankkeen tuloksia. Opetus- ja kulttuuriministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-892-2>

SUOMEN YLIOPILOKASKUNTIEŒ LIITTO

FINLANDS STUDENTKÅRERS FÖRBUND

NATIONAL UNION OF UNIVERSITY STUDENTS IN FINLAND

Finlands studentkårers förbund är en studentorganisation som representerar cirka 150 000 studenter i Finland. Alla studentkårerna vid universiteten i Finland är medlemmar i FSF. En studentkår är ett offentligrättsligt samfund som styrs av universitetslagen.

Nikolas Bursiewicz

Utbildningspolitisk sakkunnig

Heidi Rättyä

Utbildningspolitisk sakkunnig

Samuli Leppämäki

Styrelsemedlem

Heli Ylikoski

Styrelsemedlem

syl.fi

Omslagsfoto: Signe Brander / Helsingfors stadsmuseum